

MAGYAROK FÓRUMA MŰCSÁK GYERMEKE

A legfontosabb, hogy zeneileg és színésziileg is tökéletes élményt nyújtson egy opera

Minden egyes szerep megformálásánál arra törekszem, hogy új arcát mutassam be az adott figurának

Cser Krisztián operaénekes 1977-ben Szegeden született muzsikusként. Kezdetben zongorázni tanult, de az intenzív zenetanulás folytatása mellett érettségi után a Szegedi Tudományegyetemen fizikusi diplomát szerzett 2002-ben, majd doktori tanulmányokat folytatott a Szegedi Biológiai Központ Növénybiológiai Intézetében. 2002 és 2006 között a szegedi Zeneművészeti Főiskolai Kar magánénekes szakán tanult, énekmestere Andrejszik István volt. 2008-ban a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem operaszakán végzett, énektanára Marton Éva, színpadi tanára Kovalik Balázs volt. Már főiskolás éve alatt szerepet kapott a Magyar Állami Operaház *Elektra* előadásában. Részt vett több nemzetközi mesterkurzuson Marton Éva, Csengery Adrienne, Hamari Júlia, Polgár László, David Lutz, Alaistair Thomson, Adorján Ilona vezetésével. Oratórium-szólólistaként 1998-ban debütált J. S. Bach *János passiójában*, repertoárja a kora barokk kompozícióktól a kortárs zenéig szinte minden stílusra kiterjed. Olyan neves magyar és külföldi karmesterekkel dolgozott együtt, mint például Pierre Cao, Helmuth Rilling, Peter Schreier, Muhai Tang, illetve Bogányi Tibor, Hamar Zsolt, Kocsis Zoltán, Fischer Ádám, Fischer Iván, Peskó Zoltán, Vashegyi György, Vásáry Tamás. Rendszeresen koncertezik Magyarországon és külföldön is. 2004-ben megnyerte a IV. Simándy József Énekversenyt. 2008-ban a Montserrat Caballe Énekversenyen döntőbe került, a 2009-es Genfi Énekversenyen különdíjat nyert. Operaénekesként 2008-ban az olaszországi Spoleto-ban debütált a *Hamupipőke* Don Magnificójaként, ezzel a szereppel Japán turnén is részt vett. 2008–2010 között a Magyar Állami Operaház ösztöndíjasa, azóta vendégművészként szerepel.

Főbb szerepei: Pomádé király, Don Fernando a *Fidelióban*, Cipolla a *Mario és a varázslóban*, valamint Kurt Weil *Mahagonny város felemelkedése és bukása* című operájában Joe. A *Saloméban* I. katoná, a *Don Carlosban* V. Károly, Sári József *Napfogyatkozás* című operájában Radnóti, a Pécsi Nemzeti Színház *Boleyn Annájában* VIII. Henrik. A Kékszakállú herceg szerepét először 2010-ben a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon énekelte Kerényi Miklós Gábor rendezésében, később a Művészetek Palotájában is. Az elmúlt évadban Sarastro szerepét énekelte a Zeneakadémián a *Varázsfuvolában* és az Erkel Színház *Parázsfuvolájában*. A 2014–2015-ös évadban a Magyar Állami Operaházban a *Figaro házassága* címszerepében, a *Don Carlos* Főinkvizitoraként, a *Bűvös vadász* Gáspárjaként, a *Hunyadi László* Cillejeként, a *trubadúr* Ferrandójaként, s Collatinus, római hadvezér szerepében a *Lukrécia meggyalázásában* láthatjuk.

Ösztöndíjak, díjak: 2014: Magyar Ezüst Érdemkereszt; 2013: Székely Mihály-émlékplakett; 2011: Wagner Társaság ösztöndíja; 2010: Márciusi Ifjak Díj; 2008–2010: Magyar Állami Operaház ösztöndíjasa; 2007: Fischer Annie ösztöndíj; 2005: Szent-Györgyi Albert ösztöndíj; 2003: „Filharmónia Kovács Róbert” ösztöndíj

Versenyek: 2009: Genfi Énekverseny, különdíj; 2008: Montserrat Caballe Énekverseny, döntő; 2004: Erkel Művészeti Napok Ária- és Dalverseny, különdíj; 2004, I.: Esztergomi Nemzetközi Oratórium Énekverseny, különdíj; 2004, IV.: Simándy József Énekverseny, II. kategória 1. helyezés; 2003, I.: Gyurkovics Mária Énekverseny, döntő

Augusztus 20-án színvonalas szakmai munkájáért a Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetéssel vehette át. Befolyásolják a díjak, elismerések művészi pályáját?

– Nem számítottam rá, hogy megkapom ezt a kitüntetést, s bevallom, hogy főleg a március idusán átadott művészi díjakat ismerem, azokat, amelyekkel megjutalmazták példaképeimet is. Igaz, hallottam már az augusztus 20-án átadott díjakról, de nem gondoltam rá, hogy azok közül bármelyiket is megkaphatom. Nagyon örülök ennek a kitüntetésnek, ami nem csak munkám elismerését jelenti, hanem ösztönzőleg is hat rám. Azt is tudom, hogy kitüntetést kapni felelősséggel jár, mert az elismerteknek példaképként is meg kell állniuk a helyüket.

Külföldön a jó helyezés eléréséhez a tudásnál többet számított a kapcsolati tőke

Azt szokták mondani, hogy a díjakon kívül a versenyeken való megmérettetések is lényegesek. Mennyire fontos a különféle versenyeken való részvétel egy fiatal operaénekes számára?

– Lehetnek fontosak a versenyek is, de... A fődíjhoz nem elég a tehetség, a felkészültség, szerencse is kell – ami persze pályának is a lényeges eleme. Nem hiszem, hogy attól jó énekes valaki, ha megnyer egy versenyt. Úgy veszem észre, hogy az énekversenyeken az énekes teljesítményét elég nehéz objektíven mérni. Elég sok versenyen indultam el, egyiket meg is nyertem, ám külföldön úgy tűnt, hogy a jó helyezés eléréséhez a tudásnál többet számított a kapcsolati tőke. Eleinte nagy jelentőséget tulajdonítottam a külföldi nagy versenyeknek, melyek közül egyet sem nyertem meg, hanem néha a különdíjat kaptam meg. Az első 10-ben mindig benne voltam, ami nem tekinthető rossz eredménynek. A versenyekkel kapcsolatban a felkészülésnek tulajdonítok nagyobb jelentőséget, mert az ösztönzi az énekest, hogy rendszerben tanuljon, főleg, amíg nem hallgatója valamilyen zeneművészeti felsőoktatási intézménynek.

A külföldi versenyeken való részvétellel nagyobb ráhatása lehet egy énekesnek a nemzetközi operajátékos helyzetére?

– A nemzetközi operajátékos pillanatnyi helyzetére nem következtethetünk egy versenyből. Azt viszont megtapasztalhatom, hogy a generációmban és hangfajomban mennyire tehetséges művészek énekelnek. Azt is megfigyelhetem, hogy a különböző nemzeteknél milyen fokú az énekkultúra. Azt vettem észre, hogy az orosz énekesek nagyon képzetten énekelnek.

Igaz, hogy a legjobb basszisták Oroszországból és Bulgáriából származnak?

– Az oroszországi kórusokban valóban nagyon szépen szól a basszus szólam, de ha a szólistákat vesszük görcső alá, akkor nincs nagy különbség a nyugati és a keleti származásúak között. Érződik, hogy hangszínből az orosz énekesek eltérnek olaszoktól, vagy a spanyoloktól, s a nyelvi különbség az, ami a leginkább hat a hangképzésre. De nagyon sok kiváló tenorista és szoprán is érkezik Oroszországból.

Térjünk vissza néhány évtizedet az időben. Zenész családból származik. Nagypapája zeneszerző és karmester, nagymamája a Színművészetin tanított, édesapja és testvére is karmester. Zenei vonzódása innen eredeztethető?

– Zenei vonzódásomban bizonyára szerepet kapott a genetika, ahogy az is, hogy otthonunkban nap mint nap klasszikus zenét hallgattunk. Nagyon sok lemezünk volt, és azok közül válogattunk. Így a zene szeretete teljesen belénk ivódott. A genetikai adottságot próbáltam kissé elnyomni, mégis a felszínre tört.

Annyira megpróbálta elnyomni, hogy először nem is a Zeneakadémiára főlvetéliztem.

– Szépen énekeltem, de gyermekkorom óta annyira érdeklődtem a természettudományok iránt, hogy nem akartam zenész lenni. Zongorázni is tanultam, de ez a hang-

Cser Krisztián és Haja Zsolt a Pomádé király új ruhájában (Fotó: Éder Vera)

szer nem kötött le annyira, mint öcsémet, aki tehetségesebb volt, s akiből később karmester lett. A matematika és a fizika érdekelt, s minden energiámat ezekre a tudományokra áldoztam. Így aztán, 2002-ben a Szegedi Tudományegyetemen fizikusi diplomát kaptam.

Eredetileg biofizikus akartam lenni

Fizikatanári oklevelet is kapott?

– Azt nem, mert a fizikus szak szinte két szaknak számít, mert igen magas óraszám-ban tanultunk. Eleinte a fizikatanár-hallgatókkal tanultunk néhány tárgyat, de nekünk sokkal több tárgyunk volt, és nehezebbek is. Biofizikából vizsgáztam, sokáig tehát fizikusként képzeltem el a jövőmet.

Sőt doktori disszertációja megírásának is nekilfgott.

– A Szegedi Biológiai Központ Növénybiológiai Intézetében a fotoszintézissel foglalkoztam. De mivel később az éneklésre helyeződött át a súlypont az életemben, így halasztottam, mert nem volt időm a fellelések mellett a disszertációmmal foglalkozni.

A reáltudományok és a zeneművészet kiegészítik egymást az ön életében?

– A mai napig olvasok tudományos irodalmat, a televízióban nézem a természetfilmeket, és érdekelnek az újabb kutatások az egészségügy területén is.

A fizika tanulása mellett hobbi szinten foglalkozott zenével is?

– Már a szegedi piaristák gimnáziumának kórusában is énekeltem. Mivel tudták, hogy zenész családból származom, ezért szinte kötelező volt számomra, hogy a vasárnapi szentmiséken a kórusban énekeljek. Ezt követően a szegedi Bartók Béla Kórusba kerültem, de az éneklés számomra akkor még szabadidős elfoglaltságot jelentett. Előtte meg is hallgattak, s azt mondták, nagyon jó a hangom, de még ráérek arra, hogy komolyabban énekléssel foglalkozzak, és csak foglalkozzam tovább a fizikával – hiszen 18 éves korban még nem alakul ki teljesen az énehangunk.

Mikor gondolt arra, hogy hivatásszerűen énekeljen?

– Sokáig ez fel sem vetődött nálam. Majd egyre kisebb létszámú kórusoknak – kamarakórusoknak, énekegyütteseknek – lettem a tagja, így csak én énekeltem a basszus szólamot. Az egyetem alatt, megfogadva azt a tanácsot, hogy érdemes lenne komolyan venni az éneklést, hangképzés órákra jártam. Akkor gondoltam arra: magánéneket is kéne tanulnom, de az meg sem fordult a fejemben, hogy abbahagyjam egyetemi tanulmányaimat. 2002 és 2006 között a szegedi Zeneművészeti Főiskolai Kar magánénekes szakán tanultam, s közben főnököm kérésére a Szegedi Biológiai Központban dolgoztam. Minderre azért is volt szükség, mert a másoddiplomáért már fizetni kellett,

nem csekély összeget, fél évente 200 ezer forintot, s a tandíjat nagyrészt a keresetemből fedeztem. Így ebben a számomra korántsem egyszerű időszakban pénzt is kerestem, tanultam, kórusban énekeltem, sőt szólófellépéseim is voltak. 2006-ban pedig Szegeden énekművész-kamaraművész-tanári diplomát szereztem. Ezután jelentkeztem Budapestre opera szakos hallgatónak. Akkor még az volt a szokás, hogy a Zeneakadémia magánénekes szakos növendékeit vették föl opera szakra. Az első kivétel egy szegedi kollégám volt. Én pedig a négy éves főiskolai képzés után jelentkeztem a pesti opera szakra, és máris fölvettem.

A Zeneakadémián kik voltak a mesterei?

– Marton Éva volt a mesterem, a színészi játékra pedig Kovalik Balázs rendező oktató. Kovalik Németországban tanult rendező szakon, s a játékra nagyobb hangsúlyt fektetett. Nagyon jó iskolát alakított ki, az Operaház fiatalabb operaénekesei szinte mind nála tanultak. Ő jelenleg a hazai operarendezés egyik mestere. Úgy készített föl minket a pályára, hogy tudjuk: az operaéneklés nagyon összetett dolog. A közönség és a

szakma számára is az a legfontosabb, hogy zeneileg és színészilag is tökéletes élményt nyújtson egy opera.

Az első főszerepet Olaszországban énekeltem

Opera szakosként kapott már szerepet a fővárosban vagy vidéki színházaknál?

– A Zeneakadémia növendékeként is dolgoztam fizikusként Szegeden. Így ingáztam Budapest és a csongrádi megyeszékhely között. Úgy osztottam be az órarendemet, hogy a színpadi óráim hétfőn és csütörtökön, s még egy-egy napot föl kellett jönnöm. A tanulás és a munka annyira lefoglalt, hogy év közben nem is vállaltam operafelkéréseket, hanem oratóriumokat énekeltem, mert az időben sokkal jobban belefért ebbe az életvitelbe. S akkorra már elég széles volt az oratórium repertoárom. Végzős opera szakosként az Operaházban kaptam egy kis szerepet, s vidéken csak rá három évvel kezdtem el énekelni. Érdekes módon főszerepben nem idehaza, hanem külföldön, Spoleto-ban debütáltam: Rossini *Hamupipőke* c. operájának Don Magnificóját énekeltem. Ezzel szinte bedobtak a mély vízbe... Örülök annak, hogy ezzel a szereppel egy japán turnén is részt vehettem. Ennek előzménye, hogy előtte egy hónapos ösztöndíjjal kerültem ki Spoleto-ba, majd visszahívtak a Don Magnificóra.

A díjak kapcsán említette a példaképeket. Leírná szívesen, nevezze meg őket.

– Külföldi példaképem a hangfajomban Boris Christoff volt, a magyarországi pedig Polgár László, akihez énekórákra is jártam. Nagyon örültem annak, hogy amikor megkértem, hogy hallgasson meg, nem utasított el, hanem tanítványává fogadott. Családunk jöbön volt Gregor Józseffel is, akitől sok jó tanácsot kaptam, például azt, hogy a fiatal basszisták ne legyenek türelmetlenek, hanem várják meg „míg az évgyűrűk rámennek a hangszalagra”. Egyetlenegy szerep eljátszást sem kell siettetni, hanem ki kell várni ahhoz a megfelelő időt. Azt is tanácsolta, hogy Bachnak minél több szerzeményét énekeljem, mert azáltal tanulhatok, és énekehangom karbantartásában is segít.

Voltak, vannak álomszerepei?

– Mondhatjuk, hogy amiket Polgár László énekelt, azok az én álomszerepeim is. Így Fülöp király, Leporello, Don Giovanni, s főleg az alaprepertoárt jelentő Mozart-, Wagner-, Verdi-operákban szeretnék minél többször szerepelni.

Mint Kékszakállú kétszer is énekeltem Kínában

Ebben az évadban a Főinkvizitort szólaltatja meg a Don Carlosból, és szintén ebből az operából énekelte V. Károlyt is. Azt mondják az V. Károlyokból lesznek idővel a Fülöp királyok.

– Igen, ezt a mondást én is ismerem, s remélem nálam is beigazolódik... De beszéljünk a kedvencemről. Már főiskolás koromban nagyon megszerettem a Kékszakállút.

Annyira, hogy ebből írtam szakdolgozatomat is. Otthon sokszor mondták nekem, hogy Bartóknak ez az operája a férfi–nő kapcsolatról szól, és ez egy misztikus történet. Az is megfogott a műben, hogy nagyon sokféleképpen lehet színpadra állítani, a zenéje fantasztikus, jól illeszkedik a szöveghez. Arra a kérdésre is kerestem a választ, hogy bár az operákban a szerelmes férfiak szerepét általában tenorok éneklék, akkor miért találkozhatunk olyan kivételekkel, mint a Kékszakállú vagy a Don Giovanni, amelyeket sötétebb hangra írtak.

Igaz, hogy Kékszakállú szerepét Kínában is elénekelte? Milyen volt annak az előadásnak a visszhangja?

– Nem is egyszer, mert visszahívtak, és mire az interjú megjelenik, már túl vagyunk Meláth Andrea kolléganómmal az előadásokon. Direkt mondom előadást, mert nem koncertszerűen, hanem színpadon, adott rendezői koncepció szerint adjuk elő a darabot. Az a szerencse, hogy a karmester, Muhai Tang Európában tanult, és célja, hogy az európai zenekultúra gyöngyszemeit megismertesse a kínaiakkal. Valószínűleg megértette a Kékszakállú herceg vára történetét, és elhatározta: bemutatja hazája közönségének. A kínai zenére is jellemző a pentatónia, s Muhai Tang mondta is, hogy Bartók operájának olyan a hangulata, hogy nagyon közel érzik magukhoz ezt a világot. A szöveget kínai nyelven kivetítik, s a karmester az első előadás előtt fél órát – zenével illusztrálva – beszél a darabról, s annak szimbólumrendszeréről. Igaz a zenekarnak – ez hallatszott az első próbán – nem volt könnyű dolga, számukra teljesen ismeretlen volt ez az opera, de a kínaiak nagyon alaposak, s ha a karmester közli velük a szándékát, addig gyakorolnak, amíg nem játszanak kifogástalanul.

Milyen volt az első előadás visszhangja?

– Karnagy úr fölkészített minket arra, hogy a kínai közönség teljesen másként viselkedik az operaelőadások alatt, mint az európai. Például esznek, isznak, és interneteznek. És Bartók műve olyan hatással volt rájuk, hogy végig csendben figyeltek. Már az is nagy dolog volt, hogy megtelt a tianjini kultúrközpont remek akusztikával rendelkező operatermének 1600 férőhelyes nézőtere.

A Kékszakállúról térjünk rá egy másik magyar operára. Hiszen első nagy szerepe az Operaházban Pomádé király volt, gyermekközönség előtt. Nagy kihívást jelentett ez?

– Maga a rendezés is nagyon jó volt, mert a fedett zenekari árkon játszottunk, így közelebb kerültünk a közönséghez. Nem is kíváncsi, hanem felelősségről kell beszélni, mert valószínűleg sok gyermeknek az az előadás volt az első operaélménye. A rendező, Toronykőy Attila kidomborította Ránki operájának azokat a részeit, amelyek főleg a gyerekeknek szólnak, hiszen a darabban olyan szimbólumok is vannak, melyeket a felnőttek értenek meg igazán. Vannak nagyon jó magyar daljátékok, játékos operák, s ilyen a Pomádé is. S mivel magyar darab, így a szöveget lehetett érteni, s ezért, és a művészeti

Keszei Borival a Don Giovanniban (Fotó: Nagy Attila)

teljesítmény miatt is, sikerült a gyerekek számára élvezhető előadást nyújtunk.

Fontosnak tartja a fokozatos felkészülést, a hosszú távra tervezést a szakmában, azt, hogy egyik szerepe a másikra épüljön?

– Ez egy lényeges szempont, s úgy látom, hogy eddigi pályámra ez jellemző. Igaz, a Pomádé főszerep, de mivel a kisgyűttesre írt variánst adtuk elő, így nem kellett hangszálaimat túlzottan megerőltetnem. Nagyon sok kisebb szerepet is éneklek, s így fokozatosan épül a repertoárom. Arra törekszem, hogy először Mozart- és bel canto operákban énekeljek, s ezeket kövessék a nehezebb német zenedrámák szerepei.

Az elmúlt években több főszerepet is énekelte Budapesten és vidéken is. Az előző évadban Cipollát alakította a Mario és a varázslóban. Azért beszélek alakításról, mert itt a játék legalább annyira fontos, mint az ének.

– Cipolla esetében a játék talán még lényegesebb is, mint az ének. Ezért a mimikával és hanggal mutattam be a varázsló szellemiségét.

Több kortárs magyar műben énekel. Azok megszólaltatása más hangtechnikát kíván?

– Alapvetően ugyanazt a technikát kell alkalmazni, mint az úgynevezett klasszikusoknál. A kortárs magyar operáknál a nyelv és a stílus formálja a szöveget. A modern zeneszerzők legtöbbször a szöveg ritmusára építenek, bár vannak kivételek, mert Selme-czi György a *Spiritisztákban* visszatért az olasz opera hagyományaihoz.

Nézzük az idei évad szerepeit. Elsőnek a Főinkvizitort.

– A Főinkvizitor szövege alatt sokszor erősen kell szólnia a zenekarnak. S itt is a figurából kell kiindulni, ahogy *A bűvös vadászban* is, ami viszont már jóval erőteljesebb hangzású német zene. Cilleinél szintén a magyar nyelven való éneklés lényeges. Erkel próbált az olasz opera hagyományaira is építkezni, így bűjtött olasz stílusról beszélhetünk. Britten *Lukrecia meggyalázása* teljesen modern és érdekes opera, amelyben a szöveg és a zene teremti meg a sajátos hangulatot. Megjelenik benne az úgynevezett sprechgesanghoz hasonló énekesbeszéd is, persze angol nyelven. Bár leírják a dalt, mégiscsak beszélgetésről van szó, de nem úgy, mint az olasz operáknál a recitativo.

Tavaly a kormányzó szerepét énekelte a miskolci Don Giovanniban. Idén is énekel Miskolcon?

– A mostani évadban vidéken nem tudok szerepeket vállalni. Tervbe vették, hogy Miskolcon a gyerekek számára a *Figaró házassága* lesz az Operácska beavató sorozat következő darabja, s felkértek a gróf szerepére, amit még eddig nem énekeltem.

S ha már az ifjúságnál tartunk: egyesek szerint az a jó, ha egy előadóművész, színész, operatársaság a lelke mélyén megmarad gyerekeknek. A gyerekek játszik; katona, király, hadvezér szeretne lenni. Lényeges, hogy ez a játék iránti szenvedély megmaradjon a művészetben, aki estéről estére különböző karaktereket jelenít meg?

– Lényeges a játék, ahogy az is, hogy egy szerep kapcsán meg tudjak újulni, hogy ne mindig ugyanúgy formázzak meg egy adott figurát. Ez igen nehéz feladat, mert meg kell vizsgálni azt, hogy mi mindent hordozhat még magában egy bizonyos karakter. Szerencsére a teljesen különböző figurákban is találom olyan pontokat, amelyekkel azonosulni tudok. A nyitottság a gyermeki lélek egyik sajátossága, és ezt a tulajdonságot pályáim során meg kell őriznünk.

Szegedi Csaba és Cser Krisztián a Figaro házasságában (Fotó: Csibi Szilvia)